

Με την ευγενική χορηγία της **SIEMENS**

Ποιοι θα πληρώσουν τις συντάξεις;

28 Ιανουαρίου 2016

Επισκόπηση

- Καθώς κορυφώνεται η διαπραγμάτευση για το ασφαλιστικό σύστημα, συνεχίζει να απουσιάζει από τη δημόσια συζήτηση οποιαδήποτε αξιολόγηση της επίπτωσης που θα έχουν οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στην εξέλιξη της αγοράς εργασίας. Βιώσιμη επίλυση του ασφαλιστικού δεν θα υπάρξει χωρίς ανάκαμψη της μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα και ειδικά σε εκείνα τα εισοδηματικά κλιμάκια που έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση: τη μεσαία τάξη που αποτελεί και τον βασικό τροφοδότη του κρατικού προϋπολογισμού λόγω του εξαιρετικά προοδευτικού φορολογικού συστήματος. Αυτό απαιτεί εισφορές με λογική ανταποδοτικότητα και σε εύλογο ύψος, καθώς και χαμηλή και προβλέψιμη φορολόγηση της εργασίας.
- Η σημαντική προσπάθεια αύξησης εσόδων, αποτέλεσμα της επιβολής νέων φόρων, συνοδεύει την εικόνα αργής αποδυνάμωσης της αγοράς εργασίας, συνεχιζόμενης μείωσης διαθέσιμου εισοδήματος και μεγάλης μείωσης των εισαγωγών εκτός καυσίμων καθώς και του ναυτιλιακού συναλλάγματος μετά την επιβολή των capital controls. Από την άλλη, τα έσοδα του τουρισμού αποδείχθηκαν πιο ανθεκτικά στην επιβολή των capital controls, ενώ παρά την αποδυνάμωση που υπήρξε μετά το καλοκαίρι, οι εξαγωγές χωρίς καύσιμα συνεχίζουν να εμφανίζουν θετικό πρόσημο στο 11μηνο.
- Η εμπειρία άλλων χωρών, όπως αποτυπώνεται από μελέτες και στοιχεία του ΟΟΣΑ, δείχνει ότι η διασφάλιση μιας ευπρεπούς σύνταξης στους ηλικιωμένους, χωρίς να αποθαρρύνεται η οικονομική δραστηριότητα που «πληρώνει το λογαριασμό», δεν αποτελεί μόνο Ελληνικό πρόβλημα. Εναλλακτικές επιλογές που έχουν υιοθετηθεί σε άλλες χώρες σκιαγραφούν λύσεις που μπορούν να διασφαλίσουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην επιδίωξη αυτών, των εξ' ορισμού, αντιφατικών στόχων. Η σύγκριση με άλλες χώρες αναδεικνύει την ότι η ακραία επιβάρυνση με ιδιαίτερα υψηλούς φόρους και εισφορές που προκρίνονται στη χώρα μας, υπονομεύει την απασχόληση και κατά προέκταση και τη δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού. Την ίδια ώρα, τα ελλείμματα του ασφαλιστικού συστήματος συνεχίζουν να προκύπτουν από αδικαιολόγητα υψηλά ποσοστά αναπλήρωσης και χαμηλές ηλικίες συνταξιοδότησης μεγάλου αριθμού συνταξιούχων. Στην αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών θα αποδειχθεί χρήσιμο εργαλείο η υιοθέτηση του τρίτου πυλώνα των ασφαλιστικών συστημάτων, που δημιουργεί ατομικούς αποταμιευτικούς λογαριασμούς.

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +302115006104

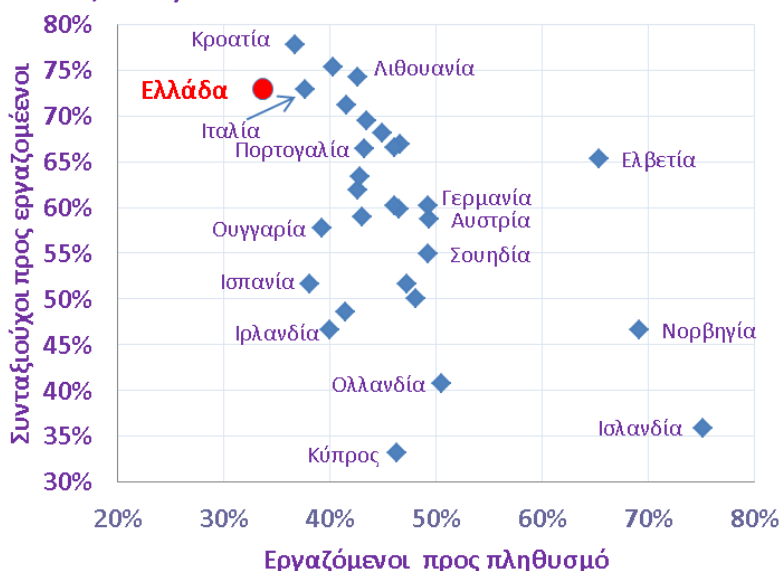
Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor
E: mmitsopoulos@sev.org.gr
T: +302115006157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor
E: printsipas@sev.org.gr
T: +302115006176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Πολλοί συνταξιούχοι, λίγοι εργαζόμενοι

Ποσοστό συνταξιούχων ως προς εργαζόμενους και ποσοστό εργαζόμενων άνω των 15 ετών ως προς πληθυσμό (Eurostat, 2012)

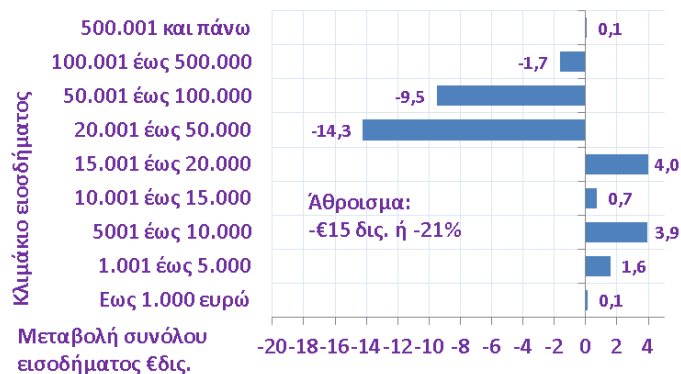
It's the middle class wages, stupid!

Τα στατιστικά για τα εισοδήματα του 2014 (με βάση τις φορολογικές δηλώσεις που υποβλήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2015) αποτυπώνουν πιο ξεκάθαρα την εικόνα που υποπτευόμασταν από τη [μελέτη Γιαννίτση -Ζωγραφάκη \(Δελτίο21/5/2015\)](#) και την πορεία της απασχόλησης και μισθών στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα: Η κρίση έχει εξανεμίσει τα εισοδήματα ειδικά της ανώτερης μεσαίας τάξης, έχει οδηγήσει πιο κοντά στην φτωχοποίηση τη μεσαία τάξη και έχει πολλαπλασιάσει όσους έχουν χαμηλά εισοδήματα.

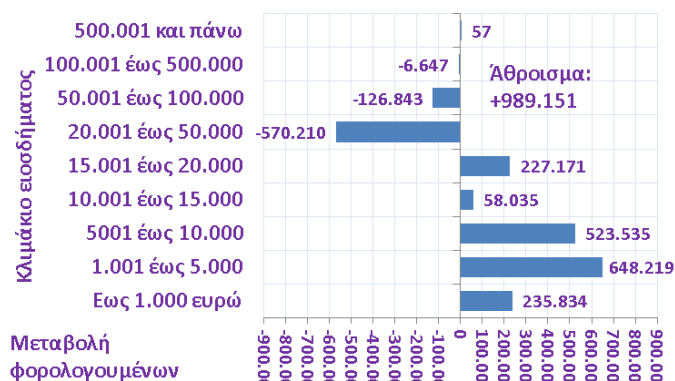
Συγκεκριμένα, παρατηρούμε (Διάγραμμα 1) ότι τα συνολικά δηλωμένα εισοδήματα μισθωτών και συνταξιούχων υποχώρησαν στο διάστημα 2008-2014 κατά 21% ή €15 δις., μια υποχώρηση που είναι περίπου ευθυγραμμισμένη με την υποχώρηση του ΑΕΠ την περίοδο αυτή. Η κατανομή της υποχώρησης αυτής όμως έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς τα δηλωμένα εισοδήματα στα κλιμάκια €20 έως €50 χιλιάδες υποχώρησαν κατά €14,3 δις. και τα εισοδήματα στα κλιμάκια €50 έως €100 χιλιάδες υποχώρησαν κατά €9,5 δις. Αντίστοιχα, αυξάνεται η συγκέντρωση ετήσιων εισοδημάτων κάτω των €15 χιλιάδων με το άθροισμα να οδηγεί στην προαναφερόμενη μείωση εισοδημάτων. Το Διάγραμμα 2 ουσιαστικά αποτυπώνει τη «μετανάστευση» σε χαμηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια που αποτελεί και το λιγότερο προβλεπόμενο - σε αντίθεση με την εξέλιξη των φορολογικών επιβαρύνσεων - αλλά όχι λιγότερο σημαντικό συμπέρασμα της μελέτης Γιαννίτση-Ζωγραφάκη. Επιπλέον παρατηρούμε και μια σημαντική αύξηση των φορολογούμενων που δηλώνουν μισθωτοί και συνταξιούχοι, εξέλιξη που μάλιστα συγκρατεί την υποχώρηση των συνολικών εισοδημάτων σε πιο ήπιο ποσοστό σε σχέση με τη μεγαλύτερη υποχώρηση του κατά κεφαλή δηλωμένου εισοδήματος της ομάδας αυτής. Η μεταβολή αυτή μπορεί να οφείλεται, πρώτον, στην αύξηση των συνταξιούχων στο πλαίσιο των αθρόων συνταξιοδοτήσεων των προηγούμενων ετών ([Δελτίο 23/7/2015](#)) και, δεύτερον, στην εγκατάλειψη από αρκετούς ελεύθερους επαγγελματίες της επαγγελματικής τους ιδιότητας λόγω του υψηλού κόστους διατήρησης της ιδιότητας επιτηδευματία. Αυτό είναι το συμπέρασμα που προκύπτει με μεγάλη πιθανότητα από το γεγονός ότι στα ελεύθερα επαγγέλματα και τους αγρότες η αθροιστική μείωση του αριθμού των φορολογούμενων (Διάγραμμα 3) εντοπίζεται κυρίως στα χαμηλότερα δηλωμένα εισοδήματα, και όχι στα υψηλά. Έτσι, το μέσο δηλωμένο εισόδημα στην κατηγορία αυτή αυξάνεται κατά 9% την περίοδο 2008-2014, από €6.124 το 2008 σε €6.655 το 2014. Αυτό αποτελεί μάλλον εντυπωσιακή εξέλιξη, καθώς την ίδια ώρα το κατά κεφαλή δηλωμένο εισόδημα από μισθούς και συντάξεις υποχώρησε κατά 38% και από ακίνητα κατά 34%, εξέλιξη που προκαλείται από τη μεγάλη μείωση του αριθμού των φορολογούμενων με υψηλότερα εισοδήματα. Καθώς δεν μπορεί κανείς να πιστέψει ότι οι ελεύθεροι επαγγελματίες και αγρότες δεν έχουν επηρεαστεί από την κρίση, απομένει ως μόνη εξήγηση ότι τα δηλωμένα εισοδήματα αυτών των επαγγελματικών ομάδων συνεχίζουν διαχρονικά να έχουν μικρή συσχέτιση με τα πραγματικά τους εισοδήματα και ότι η φορολογική μεταρρύθμιση των προηγούμενων χρόνων έχει φέρει στην επιφάνεια ένα μέρος των εισοδημάτων αυτών.

Η εξέλιξη αυτή δεν έχει μόνο σημαντικές κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις. Έχει και σημαντικές δημοσιονομικές επιπτώσεις, καθώς για πρώτη φορά στις διαρροές της ΓΓΔΕ έχουμε αναλυτικό επιμερισμό των εισοδημάτων από μισθούς και συντάξεις χωριστά σε μισθούς και συντάξεις (Διάγραμμα 4). **Η αναντιστοιχία ανάμεσα στο ύψος των μισθών ιδιωτικού τομέα (χωρίς εισφορές) και των δαπανών του κράτους αποκαλύπτει με συγκλονιστικό τρόπο το βασικό πρόβλημα της χώρας που είναι το μικρό μέγεθος του ιδιωτικού τομέα που βασίζεται στη μισθωτή εργασία:** περίπου €20 δις μισθών του ιδιωτικού τομέα αντισταβάλλονται με μια μισθοδοσία της γενικής κυβέρνησης

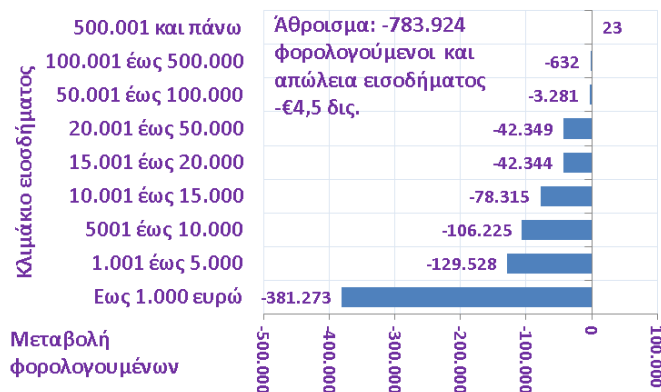
Διάγραμμα 1: Μεταβολή δηλωμένων εισοδημάτων μισθωτών και συνταξιούχων, 2009-2014. (Οικονομικό έτος 2009: [www.gsis.gr](#), 2014 που δηλώθηκαν το 2015: Στοιχεία ΓΓΔΕ που δημοσιεύτηκαν στον τύπο)

Διάγραμμα 2: Μεταβολή αριθμού φορολογούμενων μισθωτών και συνταξιούχων, 2009-2014. (Οικονομικό έτος 2009: [www.gsis.gr](#), 2014 που δηλώθηκαν το 2015: Στοιχεία ΓΓΔΕ που δημοσιεύτηκαν στον τύπο)

Διάγραμμα 3: Μεταβολή αριθμού φορολογούμενων επαγγελματιών και αγροτών, 2009-2014. (Οικονομικό έτος 2009: [www.gsis.gr](#), 2014 που δηλώθηκαν το 2015: Στοιχεία ΓΓΔΕ που δημοσιεύτηκαν στον τύπο)

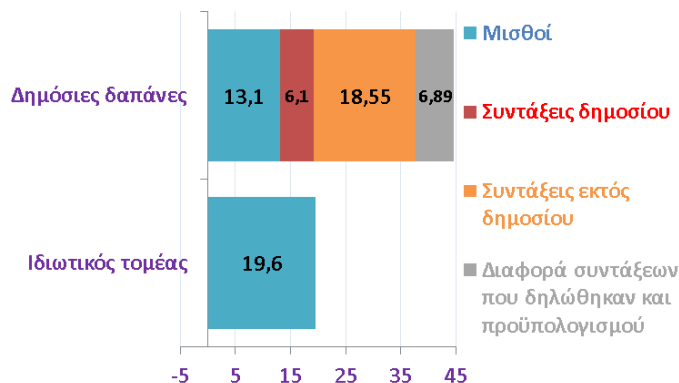
που ξεπερνάει τα €13 δις, συντάξεις πρώην δημοσίων υπαλλήλων άνω των €6 δις και λοιπές συντάξεις κατά την εφορία €19 δις (που παραδόξως αθροιστικά υστερούν των συντάξεων που φαίνεται να καταβάλλει η γενική κυβέρνηση ως δαπάνη για συντάξεις). Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνει τα στοιχεία που δίνουν οι εθνικοί λογαριασμοί της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Διάγραμμα 5). Σύμφωνα με τα τελευταία, όχι μόνο τα εισοδήματα από μισθούς εργαζομένων σε οργανωμένες επιχειρήσεις στην Ελλάδα έχουν πληγεί δυσανάλογα ως ποσοστό του ΑΕΠ αλλά αποτελούν και το βασικό λόγο υστέρησης των εισοδημάτων από μισθούς σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ. Αυτό οφείλεται στο κενό που δημιουργεί στην απασχόληση η σχετική έλλειψη οργανωμένων μεγαλύτερων σε μέγεθος επιχειρήσεων (Δελτίο 18/6/2015) που πληρώνουν καλύτερους μισθούς (Δελτίο 24/9/2015), κάτι που με τη σειρά του είναι συνέπεια της υπερφορολόγησης της μισθωτής εργασίας που αποτελεί βασικό συντελεστή παραγωγής για αυτές τις επιχειρήσεις.

Είναι περίπου αυτονόητο ότι η κρίσιμη παράμετρος για τη διάσωση της χώρας είναι η αύξηση της φορολογητέας ύλης που συνεισφέρει καθαρά στον κρατικό προϋπολογισμό, όπως είναι η μισθωτή εργασία στον ιδιωτικό τομέα. Το πρόβλημα της Ελλάδας, όπως δείχνει το Διάγραμμα της πρώτης σελίδας, δεν είναι μόνο ο μεγάλος αριθμός των συνταξιούχων, αλλά και η σχέση με όσους εργάζονται και συνεισφέρουν ουσιαστικά στην πληρωμή των συντάξεων. Ο μικρός αριθμός αυτών των εργαζομένων είναι το πραγματικό πρόβλημα της χώρας, καθώς η αύξηση τους αριθμού τους θα οδηγήσει άμεσα στη βελτίωση του λόγου συνταξιούχων προς εργαζόμενους. Πρέπει να θυμηθούμε εδώ ότι το υψηλότατο επίπεδο εισφορών (πχ Δελτίο 29/10/2015 και Δελτίο 12/11/2015) αποτελεί βασικό παράγοντα αποθάρρυνσης της ανάπτυξης της μισθωτής εργασίας στον ιδιωτικό τομέα. Επίσης, η εξαιρετικά υψηλή προοδευτικότητα του Ελληνικού φορολογικού συστήματος, με πολύ υψηλούς συντελεστές τακτικών και έκτακτων φόρων, στα επίπεδα αποδοχών που ξεπερνούν λίγο το μέσο εισόδημα (Διάγραμμα 14), αποθαρρύνει ακόμα περισσότερο τη μισθωτή εργασία στα υψηλότερα φορολογικά κλιμάκια. Τα εισοδήματα αυτά, ακριβώς λόγω της μεγάλης προοδευτικότητας, είναι όμως οι βασικοί τροφοδότες του προϋπολογισμού. Το αναπόφευκτο συμπέρασμα αυτής της ανάλυσης είναι ότι μια εκλογίκευση των ασφαλιστικών εισφορών και της φορολόγησης των εισοδημάτων, και ειδικά των υψηλότερων εισοδημάτων, τελικά είναι προς όφελος και των πιο αδύναμων. Αυτό ισχύει ιδίως στο βαθμό που θα συνοδευτεί με τον επαναπατρισμό εργαζομένων υψηλών προδιαγραφών που έχουν μεταναστεύσει στο εξωτερικό (Δελτίο 11/6/2015), ανάκαμψη των αντίστοιχων εισοδημάτων που έχουν παραμείνει στη χώρα, και, τελικά, τη διαχρονική διασφάλιση ευπρεπών συντάξεων για τους ηλικιωμένους.

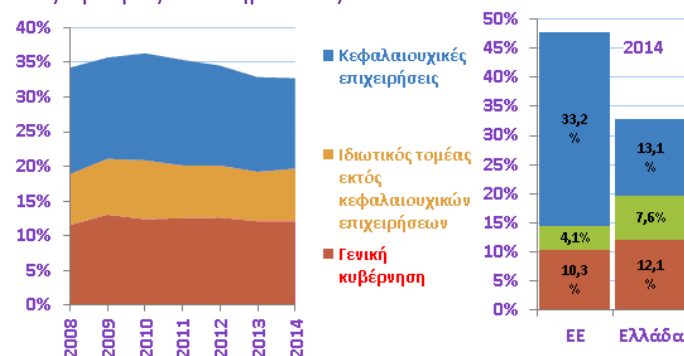
Πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις

Εκτέλεση προϋπολογισμού: Τα αναλυτικά στοιχεία για την εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού το 12μηνο Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου επιβεβαιώνουν το πρωτογενές πλεόνασμα της κεντρικής κυβέρνησης, όπως είχε ήδη ανακοινωθεί από τα προσωρινά στοιχεία, σε €2,27 δις (αντί €1,87 δις το 2014 και €4,34 δις στο 11μηνο 2015 και €1,17 δις μετά την αφαίρεση εκτάκτων εσόδων σύμφωνα με τον Πίνακα 1) αποτυπώνει, μεταξύ άλλων, την πολύ καλή πορεία των εσόδων το Δεκέμβριο και την προσέγγιση των περιονίων επιπέδων πρωτογενών δαπανών. Τα αναλυτικά στοιχεία μας δείχνουν ότι παρά την υστέρηση στα φορολογικά έσοδα προηγούμενων χρήσεων και την απώλεια της δυναμικής που είχαν τα έσοδα από φόρο εισοδήματος το Νοέμβριο, οι καλές επιδόσεις των εσόδων από ΦΠΑ, ΕΦΚ καυσίμων καθώς και η συνεχιζόμενη για τρίτο μήνα καλή πορεία των εσόδων από φόρο ακινήτων κατάφεραν να συγκρατήσουν την απώλεια, σε σχέση με το 2014, των φορολογικών εσόδων προ επιστροφών στο -1,6% ή σε -€709 εκατ. Την απώλεια αυτή ισοσκέλιζε σε γενικές γραμμές η μείωση των πρωτογενών

Διάγραμμα 4: Εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις 2014. (2014 που δηλώθηκαν το 2015: Στοιχεία ΓΓΔΕ που δημοσιεύτηκαν στον τύπο, δελτία εκτέλεσης προϋπολογισμού γενικής κυβέρνησης για απολογιστικά στοιχεία 2014 ύψους μισθών δημοσίου και συντάξεις)

Διάγραμμα 5: Αμοιβή εργασίας ως ποσοστό ΑΕΠ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, AMECO, 2014. Αμοιβή εργασίας περιλαμβάνει και την αξία των συναξιοδοτικών πακέτων στο βαθμό που ξεπερνούν την αξία των εισφορών, με αποτέλεσμα για παράδειγμα την αντίστοιχη προσθήκη στις αμοιβές του δημοσίου)

Πίνακας 1: Εκτέλεση προϋπολογισμού κεντρικής κυβέρνησης (Υπ.Οικ. Δεκ. 2015)

Στοιχεία Υπ. Οικονομικών.	Ιανουάριος - Δεκέμβριος			
	2014	2015	% μεταβολή	€ εκατ. μεταβολή
Έσοδα				
Φόροι	44.240	43.531	-1,6%	-709
Φόροι εισοδήματος	12.207	12.093	-0,9%	-114
Φόροι περιουσίας	3.474	3.180	-8,5%	-294
ΦΠΑ	13.618	13.629	0,1%	11
Φόροι κατανάλωσης	8.702	8.760	0,7%	58
Φόροι ΠΟΕ	2.397	2.150	-10,3%	-247
Δαπάνες				
Πρωτογενείς δαπάνες τ.π.	41.928	41.298	-1,5%	-630
Αποδοχές κεντρ. Διοίκησης & νοσοκομείων	12.385	12.391	0,0%	6
Συντάξεις δημ. υπαλλήλων	6.093	6.348	4,2%	255
Παλιές οφειλές νοσοκομείων & λοιπές επιχειρηρήσεις	2.563	2.287	-10,8%	-276
Επιχορηγήσεις ΟΚΑ	11.100	11.557	4,1%	457
Έσοδα ΠΔΕ	5.569	4.832	-13,2%	-737
Δαπάνες ΠΔΕ	6.592	6.406	-2,8%	-186
Πρωτογενές αποτέλεσμα (με ΤΧΣ, ΑΝΦΑ/ΣΜΡ, απο κρατικό ύψους)	1.872	2.270	21,3%	398

δαπανών (€-630 εκατ. σε σχέση με το 2014) η οποία εξασφαλίστηκε παρά την αύξηση των δαπανών για μισθούς και (κυρίως) συντάξεις πρώην δημοσίων υπαλλήλων κατά €261 εκατ. και των επιχορηγήσεων στα ασφαλιστικά ταμεία (€457 εκατ.), με μέτρα μείωσης των πληρωμών παλιών οφειλών σε προμηθευτές νοσοκομείων κατά €276 εκατ. και, κυρίως, την μη επανάληψη της δαπάνης του 2014 για το «κοινωνικό μέρισμα» ύψους €506 εκατ.

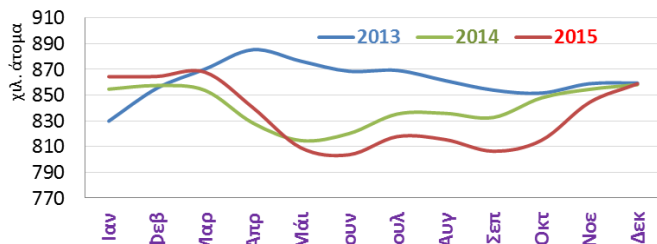
Ανεργία: Συνεχίστηκε η αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων για 4^ο συνεχόμενο μήνα τον Δεκέμβριο του 2015, αντιστρέφοντας πλήρως την καθοδική πορεία που διαμορφώθηκε από τις αρχές του έτους κυρίως λόγω των θετικών επιδόσεων του τουρισμού. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ (Διάγραμμα 6), οι εγγεγραμμένοι άνεργοι στο μητρώο του ΟΑΕΔ ανήλθαν στους 858.802 τον Δεκέμβριο του 2015, έναντι 844.308 τον προηγούμενο μήνα και 858.125 τον Δεκέμβριο του 2014. Από αυτούς το 53% είναι μακροχρόνια άνεργοι, το 40% περίπου είναι άνδρες και το υπόλοιπο 60% γυναίκες, ενώ με κριτήριο την ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο, τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκεντρώνουν οι ηλικίες 30-44 ετών (42%) και οι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (47%).

Ισοζύγιο πληρωμών: Στα €1,2 δισ. διαμορφώθηκε το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τον Νοέμβριο του 2015 (Πίνακας 2), μικρότερο κατά €278,4 εκατ. σε σύγκριση με του Νοεμβρίου του 2014, κυρίως ως αποτέλεσμα της υποχώρησης των καθαρών πληρωμών για καύσιμα και του περιορισμού των συναλλαγών που αφορούν αγοραπωλησίες πλοίων καθώς μεγάλο μέρος αυτών πραγματοποιήθηκε εκτός του εγχώριου τραπεζικού συστήματος λόγω των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Πάντως, οι καθαρές πληρωμές για αγορές πλοίων ήταν αυξημένες σε σχέση με το Νοέμβριο του 2014. Αντίθετα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών περιορίστηκε κατά €192,6 εκατ., λόγω της πτώσης των καθαρών εισπράξεων από υπηρεσίες μεταφορών (κατά κύριο λόγο θαλάσσιων). Συνολικά κατά το διάστημα Ιαν - Νοε 2015, οι εισπράξεις από εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία αυξήθηκαν κατά 4,6%, αν και μετά την επιβολή των capital controls εμφανίζεται μείωση, ενώ οι αντίστοιχες εισαγωγές μειώθηκαν κατά -0,9% (μετά τον Ιούλιο, -10%). Η μεταβολή αυτή σε συνδυασμό με την υποχώρηση των πληρωμών για εισαγωγές καυσίμων κατά 30% περίπου συνέβαλλαν στην αντιστάθμιση κυρίως της υποχώρησης του ναυτιλιακού συναλλάγματος την περίοδο Ιουλίου-Νοεμβρίου κατά 50% μετά την επιβολή των capital controls και επέτρεψε τη βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο παρουσίασε πλεόνασμα €1,1 δισ. (€2,9 δισ. περιλαμβανομένων και των κεφαλαιακών μεταβιβάσεων), έναντι ελλείμματος €1,9 δισ. (πλεονάσματος €367 εκατ. με κεφαλαιακές μεταβιβάσεις) αντίστοιχα το 2014.

Ταξιδιωτικό ισοζύγιο: Παρά τη μείωση των αφίξεων κατά 4% τον Νοέμβριο του 2015 (Διάγραμμα 7), οι ταξιδιωτικές εισπράξεις παρουσίασαν σημαντική άνοδο 16%, γεγονός το οποίο οφείλεται στην αύξηση της μέσης δαπάνης ανά ταξίδι κατά 22,6%. Σημειώνεται ότι κατά το πρώτο 10μηνο του 2015, η μέση δαπάνη ανά ταξίδι κατέγραψε υποχώρηση όλους τους μήνες με μόνες εξαιρέσεις τον Μάιο και τον Αύγουστο. Συνολικά κατά διάστημα Ιαν-Νοε 2015 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν στα €14 δισ. περίπου, παρουσιάζοντας αύξηση 5,9% σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ οι αφίξεις αυξήθηκαν κατά 7,5% (Διάγραμμα 8, 23,1 εκατ. ταξιδιώτες έναντι 21,5 εκατ. το 2014), λόγω της αύξησης των αφίξεων από χώρες της ΕΕ-28 εκτός Ευρωζώνης (+19,9%).

Εισόδημα, τελική δαπάνη και ποσοστό αποταμίευσης νοικοκυριών: Μείωση κατά 3,3% εμφανίζει το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων το Γ' 3μηνο του 2015 σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (Διάγραμμα 9), κυρίως λόγω της αύξησης των πληρωμών κοινωνικών εισφορών και παροχών κατά 8% και της μείωσης των εισπράξεων των λοιπών τρεχουσών μεταβιβάσεων κατά 44,7%. Η τελική καταναλωτική δαπάνη υποχώρησε στα €31 δισ. ευρώ, από €31,7 δισ. το αντίστοιχο 3μηνο του 2014, υποχωρώντας 1,9%, ενώ το ποσοστό

Διάγραμμα 6: Εγγεγραμμένοι άνεργοι που αναζητούν εργασία (ΟΑΕΔ, Δεκ. 2015)

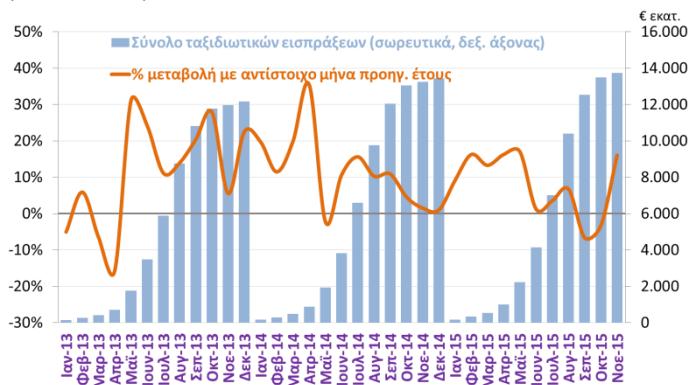

Πίνακας 2: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ΤτΕ, Νοε. 2015)

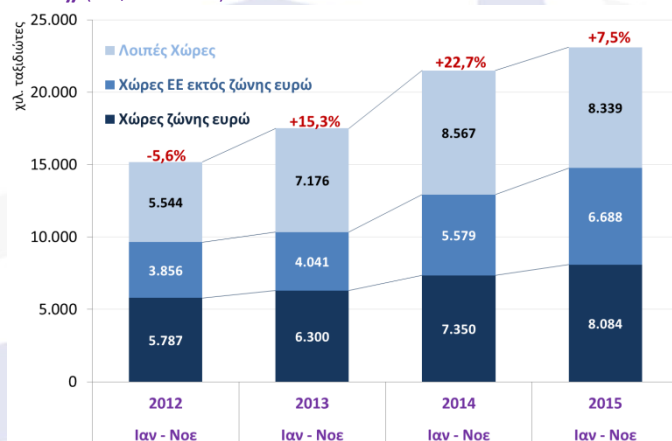
	(€ εκατ.)	Ιανουάριος - Νοέμβριος		
		2014	2015	%Δ
Ισοζύγιο αγαθών	-22.279,4	-20.240,6	-15.753,8	-22,2%
Εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	17.112,1	15.621,3	16.345,1	4,6%
Εξαγωγές καυσίμων	9.049,8	8.462,3	6.204,4	-26,7%
Εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	30.884,1	28.174,6	27.920,4	-0,9%
Εισαγωγές καυσίμων	15.384,2	14.137,3	9.953,9	-29,6%
Εισαγωγές πλοίων	2.799,2	2.584,6	600,2	-76,8%
Εισπράξεις από υπηρεσίες	31.051,3	29.318,0	25.391,1	-13,4%
Τουρισμός	13.393,1	13.210,4	13.530,4	2,4%
Μεταφορές	13.130,8	11.951,2	9.313,1	-22,1%
Άλλες υπηρεσίες	4.527,4	4.156,4	3.421,2	-17,7%
Εισπράξεις από ΕΕ	4.231,5	3.824,5	4.138,3	8,2%
Τρέχουσες	1.441,7	1.347,8	1.986,9	47,4%
Κεφαλαιακές	2.789,8	2.476,7	2.151,4	-13,1%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών*	-1.256,8	366,7	2.905,5	692,4%

* Περιλαμβάνονται και οι κεφαλαιακές μεταβιβάσεις

Διάγραμμα 7: Ταξιδιωτικές εισπράξεις (ΤτΕ, Νοε. 2015)

Διάγραμμα 8: Τουριστική κίνηση (χιλ. ταξιδιώτες ανά χώρα και % μεταβολή με αντίστοιχη περίοδο προηγούμενου έτους) (ΤτΕ, Νοε. 2015)

καθαρής αποταμίευσης (καθαρή αποταμίευση προς καθαρό διαθέσιμο εισόδημα) διαμορφώθηκε στο -12,2% από -19,2% το προηγούμενο 3μηνο και από -10,4% το Γ' 3μηνο του 2014.

Δείκτης τιμών υλικών κατασκευής νέων κτιρίων κατοικιών:

Μείωση καταγράφει τον Δεκέμβριο του 2015 ο δείκτης τιμών υλικών κατασκευής νέων κτιρίων κατοικιών, συμπληρώνοντας 3 έτη συνεχούς υποχώρησης. Οι μεγαλύτερες μειώσεις σε σχέση με πέρυσι παρατηρούνται, εκτός από το πετρέλαιο κίνησης (-13%), στον σίδηρο οπλισμού (-6,7%) και στους σωλήνες χαλκού (-5,7%). Παράλληλα, το Δ' 3μηνο του 2015 ο δείκτης κόστους κατασκευής νέων κτιρίων κατοικιών υποχώρησε κατά 2,4% σε σύγκριση με το Δ' 3μηνο του 2014, ως αποτέλεσμα ανάλογης πτώσης του δείκτη τιμών υλικών και του δείκτη τιμών αμοιβής εργασίας (-2,4%).

Το Ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα σε σύγκριση με αυτό άλλων χωρών του ΟΟΣΑ

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών έχουν καταστήσει τα συνταξιοδοτικά συστήματα δημοσιονομικά πιο ασφαλή και οι σημερινοί συνταξιούχοι απολαμβάνουν υψηλά επίπεδα διαβίωσης. Ωστόσο οι μελλοντικοί συνταξιούχοι στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ είναι πιθανό να έχουν πολύ λιγότερο γενναιόδωρες απολαβές και να αντιμετωπίσουν πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας. Η πρόκληση για τους ασκούντες πολιτική στις χώρες αυτές και ειδικότερα στην Ελλάδα, είναι συνεπώς να σχεδιάσουν ένα σύστημα που να είναι αρκετά ευέλικτο ώστε να προσαρμόζεται στις αβεβαιότητες του σήμερα και του αύριο. Κυρίως απαιτείται προσαρμογή στα χαρακτηριστικά των αγορών εργασίας (υψηλή ανεργία νέων και ηλικιωμένων με συχνές αλλαγές εργασίας και διαστήματα ανεργίας) ενώ παράλληλα το σύστημα πρέπει να εξασφαλίζει ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης για τους συνταξιούχους. Η σχετική επιτυχία του συστήματος συνταξιοδότησης στην Ελλάδα να περιορίσει την φτώχεια στην τρίτη ηλικία, ειδικά λαμβάνοντας υπόψη την εκτόξευση της υλικής στέρσης των ανηλίκων σε οικογένειες που δραστηριοποιούνται στην παραγωγική οικονομία ([Δελτίο 16/7/2015](#)) έχει δυο πτυχές: την πρόκληση ελαχιστοποίησης της φτώχειας των συνταξιούχων και παράλληλα την εξεύρεση μιας ισορροπίας ανάμεσα στο κόστος που επωμίζεται η παραγωγική οικονομία και οι παραγωγικές ηλικίες και της διαχρονικής θωράκισης των εσόδων του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Στην αναζήτηση λύσεων για την αντιμετώπιση αυτής της μεγάλης πρόκλησης σημαντικό ρόλο μπορούν να παίξουν οι [συστάσεις ΟΟΣΑ](#) για τον σχεδιασμό καλών συνταξιοδοτικών συστημάτων που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

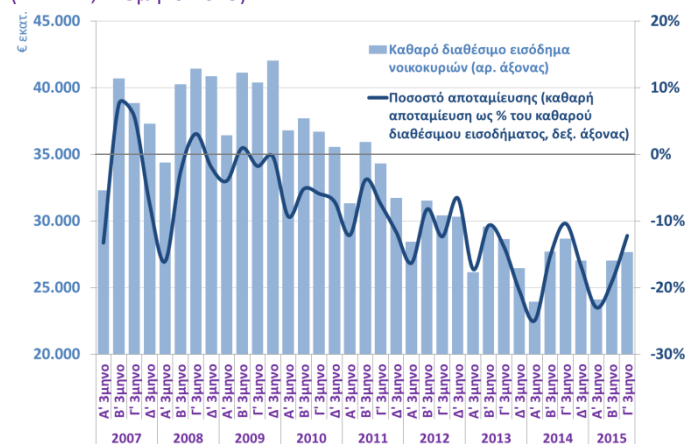
- τη συμβατότητα των προβλέψεων για συνεισφορές στο σύστημα με τις παροχές που εγγυάται το σύστημα, ειδικά όταν οι συνεισφορές είναι προκαθορισμένες αλλά οι παροχές όχι, με τον κίνδυνο μεγάλης αύξησης όταν αυξάνει το προσδόκιμο ζωής
- την ενθάρρυνση των ασφαλισμένων να συνεισφέρουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα με επαρκή ποσοστά
- το σχεδιασμό κινήτρων που να ενθαρρύνουν την εθελοντική αποταμίευση, ειδικά εκεί όπου πρέπει να περιοριστούν τα δημοσιονομικά ρίσκα που προκύπτουν από συστήματα που παρά τις συγκεκριμένες εισφορές προσφέρουν μη προκαθορισμένες παροχές, με τη χρήση αφορολόγητων καθώς και επιδοτήσεων
- στην περίπτωση ιδιωτικών συστημάτων, σειρά τεχνικών θεμάτων που άπτονται από θέματα διαχείρισης έως ενημέρωσης των ασφαλισμένων.

Μια άλλη [μελέτη του ΟΟΣΑ](#) αποτυπώνει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα συνταξιοδοτικά συστήματα στις περισσότερες χώρες λόγω της αύξησης του προσδόκιμου ζωής, της υπογεννητικότητας, των χαμηλών αποδόσεων και γενικότερα χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, ενδείκνυται να διατηρηθούν σταθερές οι συνεισφορές στο σύστημα, αλλά να αυξηθεί η περίοδος κατά την οποία καταβάλλονται.

Με δεδομένα τα παραπάνω, παρατηρούμε καταρχήν (Διάγραμμα

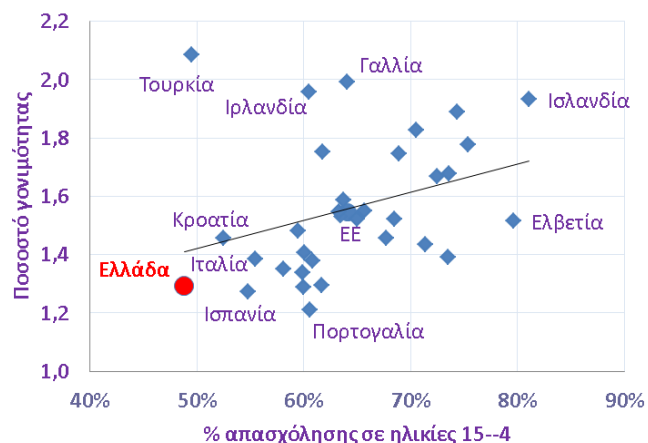
Διάγραμμα 9: Καθαρό εισόδημα και ποσοστό αποταμίευσης νοικοκυριών

(ΕΛΣΤΑΤ, Γ' 3μηνο 2015)

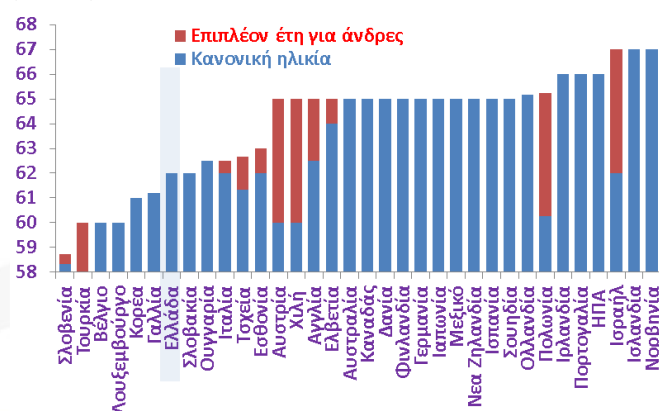
Διάγραμμα 10: Ποσοστό απασχόλησης και γονιμότητα, 2013

(EUROSTAT)

Διάγραμμα 11: Μέσο έτος συνταξιοδότησης, 2014

(ΟΟΣΑ)

10) ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα με ασυνήθιστα υψηλό ποσοστό ανεργίας και υπογεννητικότητας –αυτό είναι εύλογο καθώς όταν δεν υπάρχουν δουλειές ο κόσμος δεν αποφασίζει να κάνει οικογένεια. Βλέπουμε επίσης ότι στην Ελλάδα η ηλικία συνταξιοδότησης παραμένει για την ώρα σχετικά χαμηλή (Διάγραμμα 11) παρά την πρόσφατη αύξηση των ορίων ηλικίας (όπως αναφέρει πρόσφατο [άρθρο του Πλάτωνα Τήνιου](#)) και μάλιστα αυτό συμβαίνει παρόλο που ο μεγάλος αριθμός συνταξιούχων του ΟΓΑ συνταξιοδοτείται αυστηρά μετά τα 65 έτη. Επιπλέον, (Διάγραμμα 12) βλέπουμε ότι τα ποσοστά αναπλήρωσης στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα γενναioδωρα ειδικά για εκείνους που κατά τη διάρκεια του βίου τους είχαν σχετικά χαμηλά εισοδήματα. Για τη μικρότερη, αλλά σε κάθε περίπτωση σημαντική, γενναioδωρία των συντάξεων όσων είχαν υψηλότερα εισοδήματα πρέπει να τονιστεί ότι τα στοιχεία του ΟΟΣΑ δεν διακρίνουν ανάμεσα στις συντάξεις ιδιωτικού τομέα και δημοσίου και αυτό έχει σημασία για τη διαμόρφωση του μέσου όρου καθώς οι δημόσιοι υπάλληλοι στην Ελλάδα έχουν σχετικά υψηλές αποδοχές και υψηλότερα ποσοστά αναπλήρωσης ([Δελτίο 23/7/2015](#)). Μάλιστα, η εικόνα αυτή διατηρείται και μετά τον συνυπολογισμό φόρων και επιδοτήσεων καθώς στην Ελλάδα η συντριπτική πλειοψηφία των συνταξιούχων εξαιρείται λόγω αφορολόγητου από την καταβολή φόρων και κατά το 2014 δεν είχε ακόμα τη νέα επιβάρυνση σε εισφορές (κάτι που έχει όμως αλλάξει έκτοτε και αποτελεί έμμεσο τρόπο μείωσης των συντάξεων). Τέλος, το Διάγραμμα 13 μας δείχνει ότι η Ελλάδα αποτελεί μια από τις ελάχιστες χώρες στις οποίες δεν υπάρχει ιδιωτική (με την έννοια του προσωπικού λογαριασμού) ασφάλιση. Η τελευταία έχει το πλεονέκτημα ότι αποτελεί εργαλείο ενίσχυσης των παροχών πέρα από το ελάχιστο επίπεδο που προσφέρει στη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών μια «ελάχιστη εθνική σύνταξη» χωρίς να δημιουργούνται αυξημένα δημοσιονομικά ρίσκα. Από την άλλη, καθώς αυτό το είδος σύνταξης εκθέτει τον δικαιούχο σε ρίσκα και επιλογές, τις οποίες καταγράφει ο [ΟΟΣΑ](#), προκρίνεται στις περισσότερες χώρες ένας συνδυασμός των δυο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω:

- είναι ανάγκη στην Ελλάδα να υπάρξει κοινωνική συμφωνία για μια μεσοπρόθεσμη σταδιακή αναθεώρηση των ασφαλιστικών εισφορών προς τα κάτω ([Δελτίο 12/11/2015](#) ανέρχονται σε 42% των αποδοχών του μισθωτού που καταβάλλει ο εργοδότης [αντί 28% στο μέσο όρο του ΟΟΣΑ](#)) και που σε συνδυασμό με την υψηλότερη και εξαιρετικά προοδευτική φορολογία (Διάγραμμα 14, [Δελτίο & 21/5/2015](#)) είναι σημαντικός λόγος για τον οποίο το ποσοστό μισθωτής απασχόλησης είναι τόσο χαμηλό. Σε συνδυασμό δε με τα χαμηλά ποσοστά αναπλήρωσης του ιδιωτικού τομέα, αποτελούν αντικίνητρο για τη σταθερή και μακροχρόνια καταβολή εισφορών, η οποία κατά τον ΟΟΣΑ είναι κρίσιμη για την υγεία των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

- Είναι σημαντικό να προωθηθούν πολιτικές και μεταρρυθμίσεις που θα συμβάλουν στην αύξηση επενδύσεων, που θα οδηγήσουν στην αύξηση της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, ως μέσο βελτίωσης της γονιμότητας που είναι κρίσιμη παράμετρος για τη δυναμική εξέλιξη του ασφαλιστικού. Σημειώνεται ότι η ταχεία ολοκλήρωση της αξιολόγησης είναι απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση μιας τέτοιας εξέλιξης.

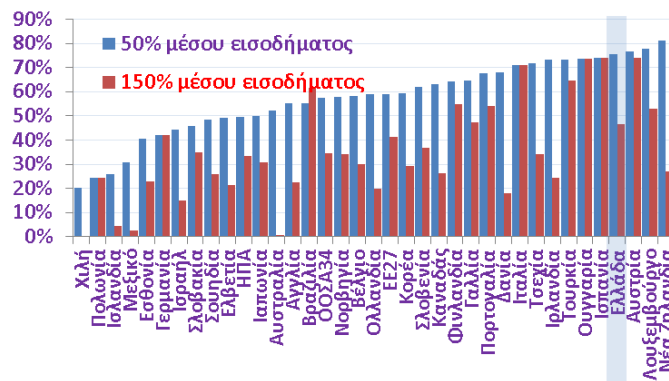
- Είναι μεγάλα τα περιθώρια να εκλογικευτούν τα μέσα ποσοστά αναπλήρωσης, χωρίς να αποθαρρυνθούν όσοι συνεισφέρουν σημαντικά ποσά για πολλά χρόνια στο σύστημα και χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο η σχετικά χαμηλή φτώχεια στις τρίτες ηλικίες.

- Είναι πολύ σημαντικά τα περιθώρια αύξησης των ορίων ηλικίας, με αντίστοιχη πρόβλεψη για περιπτώσεις που υπάρχουν κενά στον εργασιακό βίο και με τρόπο που θα καταστήσει ειδικά τις μεταβολές στα ποσοστά αναπλήρωσης λιγότερο επώδυνα.

- Είναι σημαντικά τα περιθώρια χρήσης ιδιωτικής ασφάλισης για τη συμπλήρωση της ελάχιστης εθνικής σύνταξης με χαρακτηριστικά καλύτερης ανταποδοτικότητας, χωρίς ταυτόχρονα να δημιουργούνται δημοσιονομικά προβλήματα.

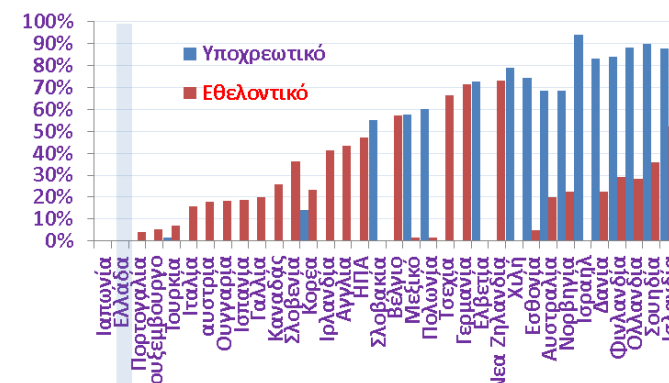
Διάγραμμα 12: Ποσοστό αναπλήρωσης δημόσιας σύνταξης προ φόρων και επιδοτήσεων για συνταξιούχο που είχε χαμηλό και υψηλό εισόδημα, 2013

(ΟΟΣΑ)

Διάγραμμα 13: Ποσοστό κάλυψης εργατικού δυναμικού από ιδιωτικά ασφαλιστικά σχήματα, 2013

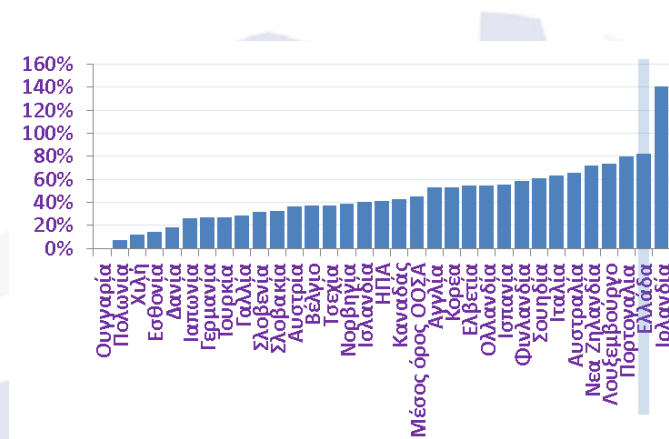
(ΟΟΣΑ)

Διάγραμμα 14: Προοδευτικότητα επιβάρυνσης μισθωτού χωρίς παιδιά, 2014

(ΟΟΣΑ, % μεταβολή μέσης επιβάρυνσης με φόρους και εισφορές μισθωτού με το 167% του μέσου μισθού σε σχέση με αντίστοιχο με το 67%.

Σημειώνεται ότι η μεγάλη προοδευτικότητα της Ιρλανδίας καταγράφεται σε περιβάλλον χαμηλών συντελεστών φορολογίας)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

Ενεργητικό € 435 δις. 72% συνόλου*	Ίδια κεφάλαια € 58 δις. 44% συνόλου*	Πωλήσεις € 77 δις. 46% συνόλου*	Προ φόρων κέρδη € 2,4 δις. ** 44% κερδών***
Εργαζόμενοι 220.000	Μισθοί € 4,6 δις.	Ασφαλ. εισφορές € 2 δις.	Φόρος επί κερδών € 1,6 δις.

* Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής.

Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

T: +32 (02) 231 00 53

F: +32 (02) 732 35 70

E: main@sevbxl.be